

DFD-Postmottak DFD

Kopimottaker

KOPI

Se mottakertabell

Høring av NOU 2024:14 Med lov skal data deles

Vi viser til høring 18. september 2024 av NOU 2024:14 med høringsfrist 9. desember 2024.

Tolletatens innstilling

Tolletaten er positiv til ny lovgivning og ser muligheter for gunstig regulering av viderebruk av data. Særlig stiller vi oss bak utvalgets holdning i kapittel 17 om at "*datadelingsloven* skal inngå i et praktisk samspill med offentleglova, forvaltningsloven og arkivloven" og mener det er helt avgjørende for å få effekt av viderebruk samt en rekke gevinster mht. andre typer bruk og deling. Vi oppfordrer derfor til å iverksette tiltak med de relevante departementer og direktorater for å sikre at disse forholdene blir tatt opp i ny arkivlov før den er ferdigstilt.

Tolletatens forhold til data og viderebruk

Tolletaten samhandler med et stort antall ulike andre aktører, både offentlige og private, nasjonalt og globalt. Dermed er også dataene vi håndterer preget av variasjon når det gjelder eierskap, levetid, dynamikk, kvalitet, format, struktur, status som personopplysninger, beskyttelsesbehov osv. Disse to forholdene er ikke unike for Tolletaten i Norge – både det brede spekteret aktører som fordrer interoperabilitet og variasjonen i datatilfanget ses speilet i en større skala i EU-initiativer som Customs Single Window og den foreslåtte tollreformen, hvor ett av tiltakene er en "EU Customs Data Hub" som skal understøtte nettopp interoperabilitet og gjenbruk av data mellom aktører i vareførselen i EU. Også World Customs Organization har iverksatt initiativer for å støtte interoperabilitet og datadeling. Eksempelvis forvalter og utvikler de på globalt nivå en datamodell og tilhørende meldingsformater for tollprosesser.

Mange av dataene i tollsfæren kan tenkes å være attraktive for viderebruk. Én oppføring i høyverdidatasettet om statistikk heter *EU International trade in goods statistics – exports and imports breakdowns simultaneously by partner, product and flow* (vedlegg 1, kapittel 4 i (EU) 2023/138. Det er hjemlet i (EU) 2019/2152, som pålegger tollmyndigheter å forsyne nasjonale statistikkbyråer med utvalgt dokumentasjon om varestrømmer og aktørene i dem.

Utover dette utgjør Tolletatens og andre tollmyndigheters bruk og deling av data hovedsakelig *gjenbruk* og ikke *viderebruk* etter utvalgets begrepsapparat. Vi ønsker likevel å belyse noen sammenhenger og synergier som kan komme ut av den felles begrepsforståelsen og harmoniseringen viderebruksutvalget har lagt til rette for i utredningsarbeidet.

Avhengigheter mellom primærbruk, gjenbruk og viderebruk av data

Antakelig er det få aktører som ser det som hensiktsmessig å viderebruke data de ikke vet om de kan stole på. Skal viderebruk av data gi den effekten som er ønsket med tanke på å være en driver for dataøkonomi og innovasjon, må dataene derfor ha visse egenskaper som gjør dem egnet for dette. FAIR-prinsippene (findable, accessible, interoperable, re-usable) er ett uttrykk for slike egenskaper. ISO 30300 og NOU 2019: 9 uttrykker dem med prinsippsettet "APIA" (anvendbarhet, pålitelighet, integritet og autentisitet). Fagfeltet informasjonssikkerhet har et sett med prinsipper kalt "KIT" (konfidensialitet, integritet og tilgjengelighet). Overlappet mellom disse prinsippsettene er stort, men ikke fullstendig, og de har noe ulike perspektiv. Et felles tema mellom dem er i alle tilfelle at dersom disse egenskapene på noe tidspunkt går tapt, kan de ikke rekonstrueres etterpå.

Det samme behovet for datakvalitet og kunnskap om opphav og kontekst gjelder for både gjenbruk og primærbruk, igjen siden man neppe ønsker å ta i bruk data man ikke vet man kan stole på. Siden alle data som skal viderebrukes per definisjon har gått gjennom minst en primærbruk og kanskje også vært gjenbrukt én eller flere ganger, er verdien av dataene på viderebrukstidspunktet betinget av at dataene har vært gjenstand for god og kontinuerlig dataforvaltning siden de oppsto.

Dataforvaltning i offentlige virksomheter har til nå delvis vært regulert i de tilstøtende lovverkene som viderebruksutvalget diskuterer i NOUen. I tillegg finnes enkelte reguleringer som stykkvis pålegger plikter om bevaring og krav om formater og innhold. Et eksempel er forskrift om utførelse av arbeid, femte del, som pålegger arbeidsgivere å registrere opplysninger om arbeidstakere som kan ha vært utsatt for utvalgte risikofaktorer, og bevare opplysningene et gitt antall år.

Det finnes nok av innsikt fra Riksrevisjonen, Arkivverket og DFØ de siste årene som forteller oss at det er et betraktelig forbedringspotensial på dette feltet i offentlige virksomheter på alle forvaltningsnivåer. For å oppnå ønsket effekt av viderebruk, er det dermed trolig ikke nok å regulere viderebruk isolert, men man må se på disse reguleringene i sammenheng.

Avhengigheter mellom NOUens foreslåtte regulering og arkivloven

Avhengighetene mellom de foreslåtte lovene og tilstøtende lovverk er godt og grundig diskutert i NOUen. Særlig det at det eksplisitt settes likhetstegn mellom "dokument" og "data" åpner for lettere harmonisering mellom viderebruksreguleringen og det eksisterende lovverket. En kunne tenke seg at man kom fram til et sett konsoliderte kvalitetsprinsipper basert på tidligere nevnte "FAIR", "APIA" og "KIT" som eksplisitt gjelder uavhengig av et datasetts alder, og derved kunne sikre kvaliteten på dataene uansett om det er snakk om primærbruk, gjenbruk eller viderebruk.

Vi vil trekke fram sluttrapporten til *Utvalget for bevaring av digitalt skapt dokumentasjon* og gjengi noen anbefalinger og formuleringer derfra om bevaringskriterier og om avlevering som datadeling:

«Utvalget anser avlevering til langtidsbevaring som en spesialisert variant av datadeling, og ønsker å legge opp til at den skiller seg minst mulig fra annen datadeling.» (side 72)

«Utvalget anbefaler bevaringskriterier i retning av en mer dynamisk respons på endringer i samfunnet, og dels i retning av større vekt på nytteverdi og fremtidig bruk.» (side 65).

Dette tilsier at dersom et datasett er antatt å ha verdi for gjenbruk, kan den verdien utgjøre et bevaringsformål. Og avleveringen av dataene til arkivdepot kan realiseres gjennom mekanismene for datadeling som ellers er i bruk, med spesialiseringen at datasettet skifter eier når det deles. Eierskapet innebærer også et ansvar for videre tilgjengeliggjøring for viderebruk.

Med hilsen

Marius Mølmen Moen

avdelingsdirektør
Juridisk og internasjonal stab

Elisabeth Sanneland

seniorrådgiver
Juridisk og internasjonal stab

Dokumentet er elektronisk godkjent

Mottaker(e):

Digitaliserings- og
forvaltningsdepartementet

Kopimottaker(e):

DFD-Postmottak DFD
Distribusjonsoppdrag
FINANSDEPARTEMENTET